

"Ve insan, müeccel ve muaccel iki ücret mukabilinde o Sâni-i Zülcelâlin makasidini bilerek tevfik-i hareket etmek ve her şeyde nefislerine de bir hisse çıkarmak ve sair hademelere nezaret etmekle istihdam edilmeleri, bilmüşahede görünüyor." İzahı nasıl?

"Ve insan, müeccel ve muaccel iki ücret mukabilinde o Sâni-i Zülcelâlin makasidini bilerek tevfik-i hareket etmek ve her şeyde nefislerine de bir hisse çıkarmak ve sair hademelere nezaret etmekle istihdam edilmeleri, bilmüşahede görünüyor. Elbette dördüncü kısım, belki en birinci kısım olan hizmetkârlar, ameleler bulunacaktır. Hem insana benzer ki, o Sâni-i Zülcelâlin makasidini külliyesini bilir, bir ubudiyetle tevfik-i hareket ederler. Hem insanın hilâfına olarak, hazz-ı nefisten ve cüz'î ücretlerden tecerrüd ederek yalnız Sâni-i Zülcelâlin nazarıyla, emriyle, teveccühüyle, hesabıyla, namıyla ve kurbiyetiyle ihtisas ile ve intisab ile hasıl ettikleri lezzet ve kemal ve zevk ve saadeti kâfi görüp, hâlisen muhlisen çalışıyorlar."(1)

Şu kainat sarayında dört kısım çalışan ve hizmet eden tür vardır. Bunlardan **birincisi** melekler ve ruhanilerdir. **ikincisi** bitkiler ve cansız varlıklardır ki bunlar hizmetinin karşılığında bir ücret bir lezzet almadan sırf Allah'ın isim ve sıfatlarının hizmetkarlarıdır. **Üçüncü** kesim ise hayvanlardır ki bunların ücreti cüzidir ve bulunduğu andır ama hizmetleri külli ve kapsamlıdır.

Kainat sarayının **dördüncü** hizmetkarları insanlardır ki bunların ücretleri ve lezzetleri peşin ve vadeli olmak üzere iki çeşittir. Peşin olanı kainat ve dünya sofrasındaki hadsiz ihsan ve ikramlardan sahip olmuş olduğu duygu ve cihazlar sayesinde tatmaları ve tartmalarıdır. Evet insanın her bir duygu ve azası bir aleme açılan pencereler gibidir; insan bu duygu ve aza penceresi ile o alemin nimetlerini seyreder ve bundan büyük bir keyif duyar.

Mesela göz bir penceredir, görüntü alemindeki renkler sofrasında ziyafet çeker; dil bir penceredir, yiyecek ve içecekler aleminden istifade eder; burun bir penceredir, kokular alemine açılır vesaire. İşte bütün bu nimetlerden tatması peşin bir ücret oluyor.

Bir de bunların şükrünü ve takdirini yapıp bunları ikram eden Allah'a tam bir kulluk

sergiler ise, ikinci büyük bir ücret onu bekliyor ki, cennet ve saadeti ebedi bu vadeli ücretler sınıfındandır.

Özet olarak, muaccel ve müeccel ücret dünya ve ahiret saadetlerine işaret ediyor.

İnsan şu kainat sarayında, saray sahibinin bu saraydaki maksat ve gayesini en iyi ve en güzel bilecek ve ona uygun hareket edebilecek bir mahluktur. Allah'ın maksadına uygun hareket etmek ise ancak onun razı olduğu şeriatına uymak ile mümkündür.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Dokuzuncu Söz, Birinci Maksat.](#)